

ΜΙΣΕΛ ΦΑΪΣ

Lady Cortisol

ΝΟΥΒΕΛΑ

Κάποια στιγμή θα σε ρωτήσει, *ζείτε μόνη ή με τους γονείς σας; Με τους γονείς μου;* θα αναρωτηθείς μαζί του. Πάντα η επανάληψη της ερώτησης προκαλεί κάτι σ' αυτόν που ρωτάει, κάτι ανάμεσα σε έξαψη, απορία, εκνευρισμό, και τη στιγμή ακριβώς που σε νιώθει σαν την ηχώ του, εσύ, κερδίζοντας χρόνο, προετοιμάζεις καλύτερα αυτό που θες να πεις, αν και, για να είσαι ακριβής, ακριβέστατη, αυτές οι εκτιμήσεις αφορούν τον κανόνα, ενώ αυτός που σε ρωτάει ενσάρκωνει την εξαίρεση της εξαίρεσης. Πάντως, αν αποφασίσεις ορθά κοφτά να του πεις, *ξέρετε, οι γονείς μου είναι μακαρίτες εδώ και πολλά χρόνια*, αυτόματως αποκλείεις το ενδεχόμενο κάποια άλλη στιγμή, που θα αισθάνεσαι πιο ανοιχτή, πιο εξομολογητική, ίσως και πιο δυνατή, που θα πατάς δηλαδή πιο γερά στα πόδια σου, να ισχυριστείς, *ναι, μένω με την κατάκοιτη μητέρα μου, τα τελευταία πέντε χρόνια*,

και στη συνέχεια, χαμηλώνοντας την ένταση της φωνής, να ψελλίσεις, *πέστε μου, είναι τόσο κακό αυτό; ή διαπράττω κάτι κακό;* Το πιθανότερο όμως είναι πως θα εγκαταλείψεις κι αυτήν την εκδοχή για να του πεις, *κατά μία έννοια, δεν μένουμε πάντα με τους γονείς μας;* Κι επειδή δεν περιμένεις καμία απάντηση απ' αυτόν, πρώτον διότι η ερώτησή σου είναι ρητορική και δεύτερον διότι αυτός, ειδικά αυτός, είναι ο τελευταίος που θα απαντούσε στο οτιδήποτε, καθώς γεννήθηκε, υπάρχει όσο υπάρχει και θα σβήσει με μια ερώτηση στα χείλη, ξαναπιάνοντας το νήμα της σκέψης σου θα συνεχίσεις λέγοντας, *ακόμη κι όταν έχουν πεθάνει. Ιδίως τότε. Ίσως μάλιστα τότε είμαστε πιο δεμένοι. Αφού όταν ζούνε μπορεί να μας χωρίζει μια μεσοτοιχία, να ζούνε κοντά μας ή χιλιόμετρα μακριά, να είμαστε τσακωμένοι ή ψυχραμένοι, όταν όμως πεθαίνουν, οι λόγοι της όποιας εγγύτητας ή απόστασης εκλείπουν. Και τότε ακριβώς αρχίζει η πραγματική συγκατοίκηση. Τότε ακούς τον μπαμπά, τον ακούς σαν να είστε μαζί, να βρίσκεστε στο ίδιο δωμάτιο, όπως τότε, να σέρνει τις παντόφλες του ή να του πέφτει η εφημερίδα απ' τα χέρια καθώς αποκοιμείται στην πολυθρόνα. Τότε βλέπεις τη μαμά να περιεργάζεται το πρόσωπό της στον καθρέφτη, μπορεί να στέκεσαι ελαφρά πίσω της, χωρίς να την ακουμπάς, χωρίς να βλέπεις το είδωλό σου, κι αυτή με αργές, πολύ αργές κι-*

νήσεις ν' απλώνει την κρέμα για τις πανάδες στα μάγουλα, στο μέτωπο, και για τις ζάρες κάτω από τον λαιμό, λες και μ' αυτή τη βραδυπορία επιδιώκει να υπνωτίσει, να ναρκώσει τον χρόνο, ώστε να την παραβλέψει, να την ξεχάσει, να σταματήσει να αφυδατώνει την όψη της ή να σουρώνει το κορμί της, μ' άλλα λόγια να ρημάζει την ύπαρξή της. Κι αν εξαιτίας αυτής της απάντησης, σε θεωρήσει παράξενη, νοσηρή, ξιπασμένη ή δεν ξέρω κι εγώ τι, μπορεί και να του πεις κάτι που ενδεχομένως και να τον αιφνιδιάσει, αν και δεν συνηθίζει να αιφνιδιάζεται, ακούστε, έφυγα από το σπίτι μου στα δεκαέξι, έριξα μαύρη πέτρα πίσω μου. Άλλαξα πόλεις, δουλειές και άντρες μέχρι που έγινα όπως έγινα. Έκτοτε τους ξανάδα πάλι στο κιβούρι. Στολισμένους. Ο μπαμπάς μ' άσπρα γαρίφαλα, η μαμά μ' άσπρα τριαντάφυλλα. Ο μπαμπάς με το ίδιο αλαζονικό χαμόγελο, φορώντας το καφέ του κουστούμι, η μαμά με την ίδια πάντα έκφραση δυστυχισμένης απορίας, φορώντας το σιελ φουστάνι της με το κρεμ γιακαδάκι της και ίδια μπορντούρα στα μανίκια. Θα μπορούσα μάλιστα να πω, χωρίς να παρασπονδώ ούτε εκατοστό στην ανατομική ακρίβεια, πως δεν τους έλειψα σχεδόν καθόλου, πως ήταν σαν να μην είχα φύγει λεπτό από το σπίτι όπου γεννήθηκα, εκεί όπου αντίκρισα το πρώτο φως. Και, μια και το 'φερε η κουβέντα, ήταν άραγε ένα ξερό κίτρινο μεσημέρι σε

ένα πέτρινο σπίτι κοντά στη θάλασσα, μέσα στις μπανανιές και στους φοίνικες; Ή ένα ψυχρό γαλακτερό πρωινό στο βουνό, σε μεγάλο υψόμετρο, σ' ένα ξύλινο διώροφο, πνιγμένο στις σφενταμιές και στις βελανιδιές; Το πιθανότερο, όμως, είναι ότι γεννήθηκα σε μια βρόμικη, πολύβοη τρύπα στη μέση του πουθενά, όπου ένα σταχτί φως έλουζε από το χάραμα ως το σούρουπο τα πάντα. Κάπως έτσι. Βεβαίως όλα αυτά θα συμβούν υπό την προϋπόθεση ότι θα σε ρωτήσει αυτό κι όχι κάτι γενικότερο, πιο αόριστο, για να σε παγιδεύσει, αναγκάζοντάς σε να γίνεις πιο σαφής, πιο απτή, πιο συγκεκριμένη. Φερειπείν, αν ρωτήσει, παρακολουθείτε ειδήσεις, σας ενδιαφέρει η επικαιρότητα; Είστε ή όχι μια γυναίκα του καιρού σας; Εδώ θέλει προσοχή. Λεπτούς χειρισμούς. Ίσως χρειαστεί και να σιωπήσεις. Όχι επί μακρόν, ώστε να φανείς αγεγνής, αγχωμένη ή ραδιούργα. Να σιωπήσεις τόσο όσο. Τόσο, όσο να εκλάβει το εθελούσιο σφράγισμα των χειλιών σου ως απόδειξη υπευθυνότητας και λεκτικής ακρίβειας. Τότε λοιπόν, κι αφού ενδιαμέσως το στήθος σου ανεβοκατέβει μαλακά κάποιες φορές, θα του πεις, κάθε είδηση που γλιτώνω είναι κέρδος. Σας μιλώ με το χέρι στην καρδιά. Δεν αντέχω την καθημερινή ενημέρωση. Οι στρατιώτες πάντα θα σκοτώνουν και θα σκοτώνονται, οι πολιτικοί πάντα θα ψεύδονται και θα αδιαφορούν για τους πολίτες, οι τρα-

πεζίτες θα χαμογελούν μόνο όταν νιώθουν τις τσέπες τους γεμάτες, οι καλλιτέχνες, σταθερά, θα μπερδεύουν την πραγματικότητα που έχουν στο κεφάλι τους με την πραγματικότητα που υπάρχει έξω από το κεφάλι τους. Πέφτω για ύπνο με την προσδοκία, όταν ξυπνήσω, να βρω τα πράγματα πιο σταθερά, πιο αργαγή, δεν θα ήθελα να πω έξω από τον χρόνο, κι ακόμη περισσότερο αιώνια. Αλλά επειδή, όχι και τόσο σπάνια, λέμε κάτι και ταυτόχρονα αισθανόμαστε στον αντίποδα αυτού που λίγο πριν διατυπώσαμε, υποστηρίξαμε, χλιαρά ή παθιασμένα, είναι και ζήτημα κράσης αυτά τα πράγματα, θα του πεις, σε γενικές γραμμές νιώθω απόλυτα εφήμερη και περαστική, σφηνωμένη σ' ένα αδιατάρακτο εδώ και τώρα. Απορώ μάλιστα, τι απορώ, σχεδόν δυσφορώ και κάτι περισσότερο, βγαίνω έξω από τα ρούχα μου μ' όσους κάνουν σχέδια για το μέλλον ή επιστρέφουν στα παλιά. Προσδοκίες ή αναμνήσεις απουσιάζουν από τον ορίζοντά μου. Είμαι μια ξεσαλωμένη του ενεστώτα, ενός παρόντος ερωτευμένου παράφορα με τον εαυτό του. Ναι, ονειρεύομαι το παρόν μου. Αυτό θα πεις, αν και μέσα σου σε τρώει μια υποσημείωση, ένας αστερίσκος, ένας υπομνηματισμός του υπομνηματισμού. Εξάλλου, αυτά τα απειρολάχιστα, τα τριχοειδή, δεν σου κατέστρεφαν μια ζωή τη ζωή; Αυτά που δεν φαίνονται. Κι όσο λιγότερο φαίνονται, τόσο περισσότερο καθορί-

ζουν, δηλητηριάζουν, διαβρώνουν αυτά που φαίνονται, αυτά που προεξέχουν, αυτά που παραφάνονται. Πάντως, αν θες να είσαι ευκρινής, ευθύβολη με απόκλιση χιλιοστών απ' αυτό που συμβαίνει, θα ομολογήσεις, θα του αποκαλύψεις πως συχνά πυκνά διαβάξεις παλιές εφημερίδες. Θα πεις δηλαδή, μ' έλκουν, με ρουφάνε οι μπαγιάτικες ειδήσεις. Όλο αυτό το ξεθυμασμένο που έχουν, το εκ των υστέρων, με χαλαρώνει. Και δεν αναφέρομαι στα μεγάλα γεγονότα, αυτά που αλλάζουν τον κόσμο –συνήθως προς το χειρότερο–, αλλά στα μικρά, στα ψιλά, στα επουσιώδη. Συμφορές ή φάρσες δωματίου, συμβάντα δεινά ή γελοία, μικρής κλίμακας. Αυτά που, κατά έναν περίεργο τρόπο, δείχνουν πόσο αργά, σχεδόν αδιατάρακτα, αλλάζει η ζωή, η απλή καθημερινότητα. Και προσοχή, υπογραμμίζω, δεν λέω ξαναδιαβάζω, λέω διαβάζω, αφού για πρώτη φορά ενημερώνομαι, φυσικά κατόπιν εορτής. Κι αυτό είναι παράξενο. Ασύνηθες. Νιώθω σαν να φυλλομετρώ ανάποδα τις μέρες, σαν να ξαφνιάζομαι με το τετελεσμένο, σαν να γυρίζω αριστερόστροφα τους δείκτες του ρολογιού, ενώ, ταυτόχρονα, λέω πώς πέρασε, σαν να μην πέρασε καθόλου, ο χρόνος, σαν το διαβόητο βέλος του να με περιπαίζει. Και πριν προλάβεις να συνέλθεις από το κύμα της προηγούμενης ερώτησης, πριν κατακάτσει η απάντησή σου, πριν καταλήξεις να ικανοποιείς τον αδηφάγο ερωτώντα, τη

ζαλισμένη αποκρινόμενη ή την αδιάφορη ερώτηση, σου αμολλάει και την επόμενη, *πέστε μου, κουράζεστε εύκολα ή δύσκολα;* Χωρίς να το πολυσκεφτείς, θα απαντήσεις, *τι να πω τώρα, είμαι, τολμώ να πω, ακούραστη, ναι, είμαι μια ακάματη. Μάλλον έχω το γονίδιο της μη κούρασης. Πώς να το πω αλλιώς, πρέπει να κουραστώ υπερβολικά ή να μου συμβεί κάτι ακραίο για να αισθανθώ, αυτό που λέμε, κατάκοπη ή πτώμα. Δεν δικαιολογείται αλλιώς. Κι εκεί που είσαι έτοιμη να σιωπήσεις, να μείνεις δευτερόλεπτα με τον εαυτό σου, κατά μόνας, να πάρεις μια ανάσα, περνάς στην αντίπερα όχθη και με φωνή γαλήνια, μπορεί εμπλουτισμένη και με κοιτάσματα απάθειας, του λες, *υπάρχουν βέβαια και μέρες, βδομάδες ολόκληρες, μπορεί και μήνες, σπανιότερα, είναι αλήθεια, μακρές περίοδοι που με κουράζουν τα πάντα. Και μόνο που αναπνέω νιώθω σαν να έχω σκάψει έναν τεράστιο λάκκο. Βέβαια, εδώ ανοίγει μεγάλο θέμα – προς στιγμήν θα έλεγα λάκκος. Δαιδαλώδες. Να μη μακρηγορώ όμως. Υπάρχουν κοπώσεις και κοπώσεις, κοπώσεις των κοπώσεων, αλλά και κοπώσεις χωρίς κοπώσεις – αυτές κι αν είναι κοπιαστικές. Άλλος μεταφέρει μια βαριά ντουλάπα, ξεμεσιάζεται και, σκουπίζοντας το μέτωπό του με την ανάστροφη του χεριού του, μονολογεί «κουράστηκα». Και το εννοεί. «Κουράστηκα» όμως λέει κι αυτή που γυρνάει σπίτι της μετά από ξενύχτι,**

μετά από ριγιούνιον παλιών συμμαθητών. Σφίγγεται το στομάχι της, βαράνε τα μηνίγγια της και είναι έτοιμη να καταρρεύσει. Όχι από το φαγητό ή το αλκοόλ, αλλά επειδή συνάντησε όλα αυτά τα πρώην αγόρια και κορίτσια, όλα αυτά τα πρώην φωνακλάδικα και δροσερά παιδιά, να στέκονται μπροστά της παχύσαρκα, αμήχανα, αλαζονικά, καταθλιπτικά ή ξεκαρδισμένα, μ' άλλα λόγια στραπατσαρισμένα, θαρρείς κακοποιημένα από το βάνανσο χέρι του χρόνου. Κι εκείνη όμως που πασχίζει να δώσει περιεχόμενο και νόημα στον αναπάντεχο χαμό του νεότατου άντρα της από ανεύρυσμα, τόσο νέα κι αυτή, τόσο αβάσταχτα νέα, κουρασμένη δηλώνει, ανίατα κατάκοπη. Γι' αυτό και το μόνο που βρίσκει να την παρηγορεί, να την ξεκουράζει πραγματικά, είναι το σάλτο που δίνει από την ταράτσα της πολυκατοικίας της, αφού έχουν προηγηθεί αρκετά σάλτα από τη μέσα, την αθέατη ταράτσα, αυτό όμως, το τελευταίο σάλτο, το αμετάκλητο, είναι που δίνει περιεχόμενο και νόημα, που κατευνάζει οριστικά το απλήρωτο, το αγριεμένο, το εκτός εαυτού κενό της απώλειας. Υπάρχει ωστόσο και μια αναίτια κόπωση, μετέωρη, χωρίς φύτρα, λες κι έρχεται από το πουθενά και πάει στο πουθενά. Καμία σχέση, δηλαδή, μ' αυτήν που ανιχνεύεται στην έλλειψη ψευδάργυρου, μαγνήσιου, σίδηρου ή σελήνιου. Αυτή η κρυπτική, η άυλη κόπωση ανιχνεύεται στην υπερβολική

ποσότητα οργανωμένης ζωής, αρχιτεκτονημένης ηρεμίας, συστηματικής αποφυγής ρηγμαίων και ασυνεχειών. Με αποτέλεσμα, εκεί που κάθεσαι στον κήπο σου και πίνεις τον εσπρέσο σου ή τη μαργαρίτα σου, χαζεύοντας τον άντρα σου να κλαδεύει τις τριανταφυλλιές και τα παιδιά σας να παίζουν και να τρέχουν, τσαφ, τσαφ, τσαφ. Ή, εκεί που βγαίνεις από το αμάξι σου, λαμπερή και πλήρης εξαιτίας μιας δύσκολης συμφωνίας που έκλεισες για την εταιρεία όπου εργάζεσαι, συμβόλαιο που με μαθηματική ακρίβεια θα εκτινάξει τις αποδοχές σου, αλλά και θα σε αναβαθμίσει στον επαγγελματικό σου χώρο, τσαφ, τσαφ, τσαφ. Ακόμη και τη μέρα των γενεθλίων σου, που βρίσκεσαι σε μεξικάνικο με φίλες σου, με τις κολλητές σου, κι ετοιμάζεσαι να σβήσεις τα κεράκια στην τεράστια τούρτα μεξικάνα, τσαφ, τσαφ, τσαφ. Εκεί που δεν το περιμένεις. Τσαφ, τσαφ, τσαφ. Εκεί που όλα κυλάνε ομαλά, όλα δείχνουν αμέριμνα, όλα προμηνύουν τα καλύτερα. Τσαφ, τσαφ, τσαφ. Και πάρ' την κάτω. Σαν να σε τινάζει κάτι. Σαν να πιάνεις με βρεγμένα χέρια γυμνό καλώδιο. Τσαφ, τσαφ, τσαφ. Και με το τρέμουλο ελαφράς ηλεκτροπληξίας, αλλά και με μισοκαψαλισμένα δάχτυλα και ματοτσίνορα, διαπιστώνεις, όχι πλέον στα λόγια και στη θεωρία, ότι πίσω από τη συμφιλιωμένη, την οργανωμένη, τη φιλήσυχη κούραση, βράζει, κοχλάζει κι ετοιμάζεται να αντεπιτεθεί, να ορ-

μήξει, να χιμήξει η καταχωνιασμένη κούραση, η σαλταρισμένη, αυτή που δεν – και πριν ολοκληρώσεις τη φράση σου, πριν καταλήξεις κάπου, σε ρωτάει, συνηθίζετε να κρατάτε ημερολόγιο; Σας αρέσει να αποτυπώνετε τις μέρες και τις νύχτες σας; Έτσι μου είσαι; λες από μέσα σου. Θα τον πάρεις κι εσύ λοιπόν στο κατόπι. Τρεχάλα στην τρεχάλα. Και μιλώντας πιο γρήγορα από το συνηθισμένο σου τέμπο, με σπινταριστή ένταση, θα τον τρέξεις, θα τον αγχώσεις, θα τον βγάλεις από τη νιρβάνα και το ζεν που τον δέρνουν και θα του πεις, όχι, δεν κρατάω ημερολόγιο. Όχι. Γιατί άλλωστε; Κρατάνε πλέον οι πάντες. Συγγενείς, φίλες, παλιές συμμαθήτριες, συνάδελφοι στο γραφείο, αλλά και γείτονες, εραστές, εφήμεροι ή μακροχρόνιοι, αυτοί που μ' εχθρεύονται, με αγνοούν, με σκέφτονται ή μ' αγαπούν, περαστικοί στον δρόμο, ακόμη κι αυτοί που ζούνε έξω απ' τον χρόνο, ακόμη κι οι νεκροί αποδελτιώνουν το πέρασμα του χρόνου, το ακίνητο και αρραγές κυμάτισμα του κάτω χρόνου. Προς τι λοιπόν άλλο ένα τεφτέρι εαυτού; Πήξαμε σε ημερολόγια πένθους, ηδονής, πολέμου, εργασίας, διακοπών, ανίας, μοναξιάς, αυτοπροβολής, αυτοϊκανοποίησης ή αυτοβασανισμού. Και με φωνή χαλαρή, σταθερή, αταλάντευτη, κι ωστόσο ατάραχη, σαν να τον πυροβολείς εξ επαφής με σιγαστήρα, συνεχίζεις, εξάλλου είναι τόσοι αυτοί που ζούνε σαν τα πράγματα να συμ-

βαίνουν, όπως συμβαίνουν, όχι για να συμβούν, αλλά μόνο για να πολλαπλασιάζεται, να μεγεθύνεται, να φουσκώνει όλο αυτό το πολύμορφο, ψυχαναγκαστικό ημερολόγιο της καθημερινότητας. Σημειωματάριο, μαγνητόφωνο, facebook, selfie, twitter, instagram. Κι αν συμβεί ένα παγκόσμιο χακάρισμα, μια οικουμενική σκοτεινή φάρσα και χαθούν όλα, εξαϋλωθούν, τα πάντα; Σημειώσεις κι υποσημειώσεις, αναρτήσεις, σχόλια και αντισχόλια, ποσταρισμένες φωτογραφίες και αυτοπορτρέτα, κρυπτικά inbox, βιτριολικά κελαηδίσματα; Αν ξαφνικά, δηλαδή, απροειδοποίητα, αποκοπούν όλες οι καλωδιώσεις τους με την κοινοποιημένη πραγματικότητα, φανερή ή κρυμμένη, πώς θα αντιδράσουν; Είμαι περίεργη. Θα μπήξουν τα κλάματα, σαν παιδάκια που τους παίρνεις τα παιχνίδια; Θα αρχίσουν να παίρνουν αγχολυτικά; Ή θα αισθανθούν ήρωες της ενημέρωσης, μάρτυρες της πληροφορίας; Κι αμέσως μετά, μιλάς σιγά, σχεδόν ψιθυριστά, λες και κάποιος κοιμάται ή είναι βαριά άρρωστος, μπορεί όμως και κατά βάθος να θες να τον ταραξείς, να χάνει λέξεις, τον ειρμό σου, και, γιατί όχι, να αισθανθεί πως κουφάινεται, χάνει τον έλεγχο, γερνάει και, μαζί με τα μαλλιά του και τη στύση του, χάνει και την ακοή του. Αν και η σχέση του με τον χρόνο είναι – πώς να το πεις; Η φωνή του, ναι, η φωνή του, ανά στιγμές ακούγεται σαν εικοσιπεντάρης, σαραντάρης,

αλλά και πενηντάρης. Είναι ένα σημεραυριοχθές. Ταυτόχρονα. Γι' αυτό και κάποιες στιγμές αναπνέει λες και είναι φασκιωμένος στα σπάργανα ή γδυτός στο κιβούρι. Τέλος πάντων. Και, μιλώντας μέσ' απ' τα δόντια, του λες, *οι μέρες μου και οι νύχτες μου δεν αφορούν σχεδόν κανέναν, δεν αφορούν καν εμένα την ίδια. Άρα προς τι να παθαίνω τενοντίτιδα και να φθείρω τα μάτια μου; Γιατί να προσπαθώ να διασώσω όσα μου συμβαίνουν και δεν μου συμβαίνουν; Όσα σκέφτομαι, ονειρεύομαι, λαχταρώ τόσο εξαντλητικά, ώστε μετά νιώθω πως όχι μόνο μου έχουν συμβεί όπως ακριβώς τα σκέφτομαι, τα ονειρεύομαι και τα λαχταρώ, αλλά και πως ήδη τα έχω παραμερίσει, τα έχω βαρεθεί, τα έχω απορρίψει. Αναρωτιέμαι, αλήθεια αναρωτιέμαι, ποιος μπορεί να ενδιαφέρεται για τις πληκτικές ασχολίες μου και τις πληκτικότερες σκέψεις μου; Αφήστε που δεν θα βρίσκω ποτέ την κατάλληλη κρυψώνα για να καταχωνιάζω αυτό που θέλω να πέσει στα χέρια του κανενός. Καμένο ημερολόγιο, ιδανικό ημερολόγιο. Μόνο το ημερολόγιο στάχτη σε βγάζει από περιττές έγνοιες. Κι επειδή το να γράφω κάτι, το οτιδήποτε, κι αμέσως μετά να το σβήνω μοιάζει σαν να θέλω ν' αδειάσω τη θάλασσα με το κουταλάκι του καφέ, δηλαδή να σκίζω τη σελίδα κομματάκια ή, για μεγαλύτερη ακόμη ασφάλεια, να καίω όλο το ημερολόγιο, ώστε να εξαφανίσω από προσώπου γης αυτό*

που, την ίδια στιγμή, αισθάνομαι πως με συνδέει με κάτι που θυμίζει εμένα και με κάτι που με παραμορφώνει, με μασκαρεύει, με αφανίζει, με κονιορτοποιεί, γι' αυτό κι αφήνω τον χρόνο να φεύγει μέσα από τα χέρια μου, τα μαλλιά μου, ανάμεσα από τα σκέλια μου. Κι ενόσω μιλάς, τον ακούς να βαριανασαίνει. Σαν κάποιος που δυσκολεύεται να αναπνεύσει, που ανανιζεται, που σκυλοβαριέται, που θέλει να βαρέσει το κεφάλι του στον τοίχο. Γιατί το κάνει κι αυτό. Δήθεν τυχαία, δήθεν κατά λάθος. Βαριανασαίνει, βήχει, ρεύεται, φυσάει τη μύτη του. Εκεί που μιλάς. Καθόλου διακριτικά. Εξυπακούεται. Αφού σκοπός του είναι να σε αποσυντονίσει, να σε αποδιοργανώσει. Γι' αυτό κι εσύ, βαθαίνοντας τη φωνή σου, χρωματίζοντάς τη με ριπές σαρκασμού, του λες, *φυσικά και κρατάω ημερολόγιο. Ανελλιπώς. Αυτό είναι γνωστό. Καταγράφω ακόμη και τον αέρα που αναπνέω, ακόμη και τη σκόνη από τα παπούτσια μου. Πόσο πιο απροκάλυπτα, πιο ωμά θέλετε να σας το πω, κάτι που δεν σημειώνεται δεν υπάρχει. Αφού είναι στιγμές που αναρωτιέμαι μήπως ζω για να μουντζουρώνω σελίδες στο ημερολόγιό μου. Να το γεμίζω με φράσεις ανυποχώρητες, πανικόβλητες, βαρύθυμες, φράσεις που τυλίγονται στον εαυτό τους σαν φίδια ή κόβονται σαν σχοινιά σε θαλασσοταραχή, αλλά και με λέξεις αγνοούμενες, συκοφαντημένες, λέξεις που ασφυκτιούν εξί-*

σου στα λεξικά κι έξω στον καθαρό αέρα, λέξεις που νιώθουν στο πετσί τους ότι πραγματικότητα είναι αυτό που τις αποκόπτει από το πραγματικό, λέξεις που άλλες θέλουν να τινάξουν τα μυαλά τους στον αέρα κι άλλες να θαφτούν ζωντανές κάτω απ' τη γη, οι περισσότερες όμως, στρατιές από λέξεις, θέλουν να μπουκωθούν σιωπή, να ράψουν το στόμα τους, να μη σημαίνουν πλέον αυτό που σημαίνουν, αφού εδώ και τόσους γαμοαιώνες που σημαίνουν ό,τι σκατοσημαίνουν, ποιος είδε κάτι καλό, ποιος είδε χαϊρι; Έγινε κανείς καλύτερος; Σώθηκε κανένας από τον εαυτό του ή τον πλησίον; Να σηκώσει το χέρι του όποιος ένιωσε πιο πλήρης, πιο αυτάρκης, πιο γαλήνιος ξεστομίζοντας ακριβείς ή μεστές λέξεις. Δάσος από καθόλου χέρια. Αυτό μόνο βλέπω. Να μη σημαίνουν τίποτα πλέον. Να μας αδειάσει τη γωνιά το νόημά τους. Ουστ! Τίποτα. Ουστ! Να λες σκυλί και να εννοείς διψάω, να λες αυτό είναι ανυπόφορο και να εννοείς αυτό είναι το νησί μου, να λες θα σ' αγαπώ για πάντα και να εννοείς νεκρός για μια μέρα. Και τότε είναι που ανοίγω κουβεντολόι μ' αυτήν που ξυπνάμε μαζί, παίρνουμε πρωινό μαζί, μπαίνουμε στο μπάνιο μαζί (συχνά τρίβει η μια την πλάτη της άλλης, η μια με μαλακό σφουγγάρι και ειδικό σαμπουάν για αλλεργικές), ντυνόμαστε μαζί, μπαίνουμε στο αμάξι μαζί, φτάνουμε στη δουλειά μαζί, επιστρέφουμε (αμφότερες ξεπατωμένες,

άδειες) στο σπίτι μαζί, αλλά και μαζί ψωνίζουμε στο
 σουπερμάρκετ (η μια βιολογικά, η άλλη προσφορές),
 μαζί τρώμε κάτι ελαφρύ (ενίοτε η μια ορέγεται κάτι
 πιο πικάντικο και η άλλη δυσφορεί), μαζί βλέπουμε,
 χωρίς να βλέπουμε, ειδήσεις, μαζί αρρωσταίνουμε (η
 μια είναι τάυρος, η άλλη φιλάσθενη), μαζί μιλάμε (σε
 άλλους) στο τηλέφωνο, μαζί κλαίμε (πιο χώρια δεν
 γίνεται), κλάνουμε, αυνανιζόμαστε (συχνά τελειώ-
 νουμε και μαζί), συναντάμε φίλους, κάνουμε έρωτα
 (η μια ρέπει στα μελαγχολικά τεκνά, η άλλη στα γε-
 λαστά πουρά), μαζί πάμε σινεμά, θέατρο (διαφωνώ-
 ντας σταθερά σ' ό,τι βλέπουμε), σε μπαρ, μαζί μεθά-
 με, ξερνάμε, μαζί ταξιδεύουμε, μαζί πλήττουμε, μαζί
 σκεφτόμαστε να αυτοκτονήσουμε (η μία με υπνωτι-
 κά, η άλλη με πνιγμό), μαζί πέφτουμε για ύπνο (η μια
 κοιμάται σαν βόδι, η άλλη σαν κουκουβάγια), κι όλα
 αυτά γιατί; Και από κοινού, ντουέτο, διφωνία, ρωτά-
 με, άραγε τι διαρκεί περισσότερο; Η στιγμή αν τη ση-
 μειώσεις, τη φωτογραφίσεις, την τραγουδήσεις, τη χο-
 ρέψεις ή η στιγμή αν την αφήσεις να περάσει, να γεν-
 νηθεί, να ζήσει και να πεθάνει ως στιγμή, με το ανε-
 παίσθητο ή το ασήκωτο βάρος της; Και πριν προλά-
 βεις να σώσεις την τελευταία σου λέξη, να πάρεις μια
 ανάσα, σε ρωτάει, όταν αρχίζετε κάτι, συνήθως το
 ολοκληρώνετε ή όχι; Χωρίς ανάσα αυτός, χωρίς ανά-
 σα κι εσύ. Συνήθως, του λες, τ' αφήνω όλα ημιτελή.

Μισοτελειωμένα βιβλία, μισοτελειωμένες σχέσεις, μισοτελειωμένα φαγητά, μισοτελειωμένες φράσεις, μισοτελειωμένες διακοπές. Κάνω ό,τι είμαι; Είμαι ό,τι κάνω; Ό,τι και να ισχύει, νιώθω ημιτελής. Είμαι ημιτελής. Με κυκλώνουν ξέφτια πραγμάτων και λέξεων. Αυτή η αίσθηση ότι τίποτα δεν τελειώνει, αφού τίποτα δεν τελειώνει οριστικά, καθώς αυτό που άφησες στη μέση μπορείς να το ξαναπιάσεις από κει ακριβώς που το άφησες, ακόμη όμως και να το ξεκινήσεις πάλι απ' την αρχή, καθώς ίσως αυτή τη φορά, χωρίς άλλη αναβολή, ανυπερθέτως, μπορεί και να το πας ως το τέρμα, να ξεμπερδεύεις με λόγου του. Αυτή η ασάφεια με ταράζει γλυκά. Σχεδόν με συγκινεί. Αυτό το λίκνισμα στον χρόνο μ' απελευθερώνει. Σαν να αναπνέω βουνίσιο αέρα. Να γεμίζω τα πνευμόνια μου, το κεφάλι μου, το αίμα μου με κάτι καθαρό. Αμόλυντο. Μη μου βάλεις διορία. Με σκότωσες. Μη μου κομματιάσεις τον χρόνο. Βέβαια, τους συνεπείς μαθητές, τους συνεπείς εργαζόμενους, τους συνεπείς ψηφοφόρους και φορολογούμενους όλοι τους θέλουν, τους έχουν ανάγκη. Είναι θεμέλια, ραχοκοκαλιά, πρότυπα. Είναι η κρίσιμη μάζα μιας κοινωνίας. Κάποτε απορούσα, αγχωνόμουν, θύμωνα που δεν ανήκα σ' αυτούς. Που δεν ήμουν μια ψηφίδα από το αποδοτικό, το ωφέλιμο παζλ του κανόνα. Ζούσα διχασμένη. Ένιωθα άχρηστη. Έμπαίνα μόνη μου στο περιθώριο. Ενώ μέσα μου

ο χρόνος ήταν χρόνος, έξω ήταν κάτι άλλο, κάτι που με πάγωνε και με φούντωνε. Αδιακρίτως. Και τον έξω χρόνο, αντιθέτως με τους συνεπείς του αποδοτικού, του ωφέλιμου παζλ, τον αισθανόμουν σαν κάτι ζαρωμένο, κάτι μουδιασμένο. Γι' αυτό αντιδρούσα, γι' αυτό δυσφορούσα, γι' αυτό ξέκοβα, για να μη γίνω έξω χρόνος. Για να μη γίνω σαν τα μούτρα του. Να σας πω και κάτι; Μεταξύ μας, μπορώ να δεχτώ αυτόν που ολοκληρώνει νωρίτερα, περατώνει ό,τι έχει αναλάβει πριν λήξει η προθεσμία, πριν βαρέσει καμπανάκι. Να τον δεχτώ. Έχει τη βίδα του. Είναι στρεσαρισμένος, υπερυπεύθυνος, συνεπής όμως σε κάτι που τον τρώει, στον εσωτερικό του χρόνο. Αυτός που παραλύει μην τυχόν και υπάρξει μια ώρα, μια μέρα εκπρόθεσμος, είναι έξω από το κάδρο μου. Δεν τον βλέπω. Μάλλον τον βλέπω, αλλά μου είναι τόσο δυσάρεστος που είναι σαν να μην τον βλέπω. Το πιστεύω. Όχι, το πιστεύω. Δεν το λέω για να το πω. Η ασθένεια της χρονικής ακρίβειας είναι ανίατη. Δεν θεραπεύεται ούτε με μακρά ψυχανάλυση, ούτε με βαριά ψυχοτροπικά και συνεχή ηλεκτροσόκ. Ξέρω, ξέρω τι λένε, πολύ καλά, γνωρίζω, για εμένα προσωπικά, για όλες σαν εμένα, για όλες εμάς τις υπεράριθμες και τις αυτοπαραγκωνισμένες. Ανικανοποίητες μας ανεβάζουν, ανεύθυνες μας κατεβάζουν. Μάλιστα κάποιοι σε ξαπλώνουν στο ντιβάνι του αναλυτή και, με περισπούδαστα

χαμηλή φωνή, σου λένε «ψάχνετε τον πατέρα σας, τον δάσκαλό σας, κάποιον να σας βάλει όρια». Ακούστε, δεν ξέρω για τις άλλες, προσωπικά βαρέθηκα. Ακόμα και λοξή τελειομανή μ' έχουν πει. Και σκοτεινή ιδεολίστρια. Θα ήθελα να μάθω πού τα σκέφτονται. Εκτός κι αν δεν τα σκέφτονται και τα σουφρώνουν από κανένα βιβλίο. Μόνο για ένα δεν έχουν σκεφτεί να πουν κάτι. Ούτε μια λέξη. Ούτε έναν υπαινιγμό. Για όλα τ' άλλα έχουν πει και ξαναπεί. Όλα τα δευτερεύοντα, τα επουσιώδη, τα ασήμαντα. Γιατί, αν έλεγαν γι' αυτό, θα το άκουγα. Αυτό έχει βάση. Η μόνη παρατήρηση που έχει νόημα. Πείτε το ένσταση, πείτε το μομφή, πείτε το όπως θέλετε. Όντως, όταν φοβάσαι να τελειώσεις κάτι, όταν ασφυκτιάς στα χρονικά όρια μιας καθορισμένης ημερομηνίας, όταν κωλυσιεργείς, με απτές ή άυλες αιτίες, όταν θες ο χρόνος να συστέλλεται και να διαστέλλεται σύμφωνα με τη διάθεσή σου, την αντοχή σου, ναι, τότε σε αγγίζει με το κέρινο χέρι του. Το ξέρεις, δεν το ξέρεις. Το συνειδητοποιείς, δεν το συνειδητοποιείς. Τότε, στο πίσω μέρος του κεφαλιού σου, στο πατάρι της ψυχής σου, κάτι αναβοσβήνει. Σ' αυτό συμφωνώ. Κάτι φθίνει αναβοσβήνοντας. Αλλά κανένας δεν το 'χει πει αυτό. Πέστε μου όμως, όλοι εσείς οι ζηλωτές της χρονικής ακρίβειας, που μας καθίζετε στο σκαμνί και μας νουθετείτε, μας μέμφεστε, μας κατηγορείτε, μας θεωρείτε παραδείγματα προς αποφυ-

γην, μας δείχνετε με τεντωμένο δάχτυλο, όλες εμάς τις αδέξιες, τις αριστερόχειρες κι απ' τα δυο χέρια, τις ανάπηρες της χρονικής προθεσμίας, πείτε μου, με το χέρι στην καρδιά, στα νεφρά, στα αχαμνά, στο μέτωπο, όπου θέλετε, εσείς όταν τελειώνετε κάτι στην ώρα του, ούτε άγουρα, ούτε ώριμα, στην ώρα του, όταν είστε υπερακριβείς, πίσω από τον συλλογικό έπαινο, κάτω από την ατομική ικανοποίηση, δεν έχετε νιώσει ποτέ ένα χέρι να σας χτυπάει κάπως βαριά στον ώμο; Να σας αγγίζει στον αυχένα και να αισθάνεστε πως σας αγγίζει χιονάνθρωπος; Και ξαφνικά, σαν κάτι να τον αγχώνει στην απάντησή σου ή να το εσωτερικεύει, να το εξατομικεύει, να το προσωποποιεί ως έμμεση απειλή ή ανοιχτή προειδοποίηση, αν κι αυτός είναι πέραν της συνέπειας και της ασυνέπειας, έχει το ακαταλόγιστο και το δικαίωμα στο ακαταλόγιστο, όπως και να 'χει πάντως, σε διακόπτει για να σε ρωτήσει, θεωρείτε πως είστε σταθερή, ασταθής ή αταξινόμητη στην ερωτική σας ζωή; Από τη μια πλευρά σκέφτεσαι τι θα απαντήσεις κι από την άλλη τι ακριβώς θέλει να ανιχνεύσει μ' αυτή την ερώτηση. Αφού το ξέρεις, είσαι σχεδόν βέβαιη, αδιαφορεί για την ερωτική σου ζωή, αν είσαι παντρεμένη ή χωρισμένη, αν έχεις πάει με δέκα άντρες ή με χίλιους. Κι όχι, δεν είναι προσωπικό. Δεν επικεντρώνεται σε σένα. Αφορά όλες τις γυναίκες που επιλέγει να ρωτήσει. Διότι,